

INSTYTUT ETNOLOGII UNIwersYTETU IM. A. MICKIEWICZA
W POZNANIU

Poznański Instytut Etnologii prowadzi prace w zakresie historii i teorii kultury, etnografii Polski oraz etnografii Europy i krajów pozaeuropejskich.

I. Studia z historii i teorii kultury. 1. W ramach tego zagadnienia prof. dr Józef Burszta przygotowuje monografię problemową będącą rezultatem studiów historyczno-kulturowych nad kształtowaniem się warstwy chłopskiej i kultury chłopskiej w społeczeństwie polskim w poszczególnych okresach historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem związków zachodzących między kulturą chłopską a kulturą narodową oraz roli tradycji ludowej we współczesnym życiu społeczeństwa.

I. 2. Pod kierunkiem doc. dr hab. Zofii Staszczak przygotowwany jest zespołowo „Słownik pojęć etnologicznych”. Opracowano listę 467 haseł uwzględniającą terminy ogólne występujące w naukach etnologicznych, a pomijającą hasła poglądowe dotyczące poszczególnych zjawisk kultury ludowej. „Słownik” nie obejmuje również: etnonimów, biogramów, wykazów instytucji i wydawnictw etnograficznych. Podstawowe, roboczo wyodrębnione dziedziny, które wchodzą w zakres „Słownika”, to: 1) etnologia i dyscypliny pokrewne; 2) podstawowe kierunki, szkoły i metody etnologiczne; 3) przedmiot badań nauk etnologicznych; a — kultura, b — struktura i organizacja społeczeństw „prostych”. Ukończenie prac zaplanowano na rok 1983, wydanie — na 1984.

I. 3. Mgr Elżbieta Goździak przygotowuje rozprawę doktorską na temat „Komunikowanie niewerbalne. Próba analizy semiotycznej”. Cel dysertacji jest dwojaki. Po pierwsze, biorąc pod uwagę brak zainteresowania problemem komunikowania niewerbalnego na gruncie etnografii polskiej oraz znikomą ilość prac obcych dotyczących tego tematu tłumaczonych na język polski, autorka pragnie przedstawić stan badań w zakresie interesującego ją tematu, zaprezentować podejście metodologiczne i spory terminologiczne dotyczące definicji komunikowania niewerbalnego. Po drugie, przyjąwszy założenie o potencjalnie komunikacyjnym charakterze wszystkich zachowań człowieka, autorka zamierza podjąć próbę analizy semiotycznej wybranych zachowań pozajęzykowych. Ta

część pracy opiera się na własnych obserwacjach autorki poczynionych w sytuacjach krzyżowania się kultury amerykańskiej i polskiej (badania przeprowadzono w latach 1980-1981 na wschodnim wybrzeżu Stanów Zjednoczonych i w Polsce, w amerykańskiej klasie średniej i wśród polskiej inteligencji). W zakończeniu pracy autorka zamierza wskazać na możliwość praktycznego wykorzystania badań nad komunikowaniem niewerbalnym (np. w nauce języków obcych).

II. Etnografia Polski. 1. Pod kierunkiem prof. dr. J. Burszty prowadzone są zespołowe badania dotyczące przemian kultury wsi w ostatnim 20-leciu na ziemiach zachodnich (na przykładzie 6 wsi koshalińskich). Badania te prowadzone są od 1981 r. Ich terenem są wsie spenetrowane przed 20 laty i zanalizowane w oddzielnej monografii. Ich celem jest uchwycenie zachodzących zmian. Obejmują one zmiany ekologiczno-krajobrazowe, zasoby i formy gospodarowania, powiązania ekonomiczne wsi ze strukturami ponadlokalnymi, rolę tradycji w życiu społeczności wiejskich, uczestnictwo w kulturze w porównaniu z tradycyjną aktywnością kulturową i in. Efektem prac ma być odrębna publikacja opracowana przez zespół.

II. 2. „Stan i przeobrażenia rodziny polskiej w latach 1976-1985”. Problem węzłowy W. 11. 9: „Rodzina jako środowisko kulturowe”. Prace prowadzi 6-osobowy zespół kierowany przez prof. dr. hab. Zbigniewa Jasiewicza. Terenem badań jest województwo poznańskie. Ich bazą źródłową są materiały pochodzące z wywiadów i obserwacji. Prace prowadzono w latach 1982-1984. Ich zakończenie przewiduje się na rok 1985.

II. 3. Doc. dr. hab. B. Linette podjął próbę przedstawienia specyfiki regionu rzeszowskiego w zakresie folkloru muzycznego. W latach 70-tych prowadzone były badania terenowe. Zakończenie prac przewidziane jest na 1985 r.

II. 4. Mgr Michał Buchowski przygotowuje rozprawę poświęconą magii, jej funkcjom i strukturze, poruszając problemy analizy historycznej form magii, jej typów, struktury wewnętrznej i funkcji pełnionych przez praktyki i przekonania magiczne w całokształcie praktyki społecznej. Bazę źródłową stanowią opisowe materiały etnograficzne, opracowania teoretyczne dotyczące światopoglądu, literatura metodologiczna, materiały terenowe. Zamierzeniem autora jest rekonstrukcja stanu pierwotnego magii i jej zmiany po dzień dzisiejszy.

II. 5. Mgr Jacek Bednarski prowadzi prace nad uczestnictwem rodziny w kulturze i różnicowaniem rodzinnych środowisk kulturowych w Poznaniu. Praca ma w znacznym stopniu charakter empiryczny. Opiera się ona na badaniach terenowych, które przeprowadzono w latach 1979-1980 w woj. poznańskim wśród 300 rodzin zamieszkałych w 3 typach środowisk: wielkomiejskim, urbanizowanym i wiejskim (badania te prowadzone są w ramach projektu europejskich badań porównawczych „Kultura”). Bazę źródłową stanowi 600 ankiet oraz 80 wywiadów pogłę-

bionych. Prace badawcze rozpoczęto w 1979 r. Zakończenie — rok 1983.

II. 6. „Atlas języka i kultury ludowej Wielkopolski” — cel: kartograficzne przedstawienie zjawisk z zakresu kultury materialnej, duchowej i społecznej, a także zagadnień dialektologii. Prace prowadzi zespół pod kierunkiem prof. dr. J. Burszty: doc. dr B. Linette i dr A. Brencz. Bazą są materiały terenowe zebrane w 105 wsiach według siatki punktów, na podstawie kwestionariusza łącznego; 2 tomy (językoznawczy i etnograficzny) + 2 suplementy etnograficzne (łącznie 2015 pytań).

II. 7. Dr Andrzej Brencz prowadzi prace nad teoretycznymi i metodologicznymi aspektami monografii regionu. Na przykładzie materiałów etnograficznych dotyczących Wielkopolski zamierza ukazać niektóre założenia teoretyczno-metodologiczne etnograficznych monografii regionalnych, podjąć próbę nowych rozwiązań i określić ich znaczenie praktyczne. Bazą źródłową są materiały „Atlasu języka i kultury ludowej Wielkopolski”. Badania rozpoczęto w 1981 r., a ich zakończenie przewidziane jest na rok 1986.

III. Etnografia Europy. 1. Doc. dr hab. Z. Staszczak podjął próbę charakterystyki aktualnego stanu zachowania i zróżnicowania tradycyjnych odrębności kulturowych narodów europejskich żyjących w państwach o niesłowiańskiej większości ze względu na uwarunkowania i nawarstwienie ich składu etnicznego w przeszłości i teraźniejszości. Przygotowywana jest praca pt. „Zarys kultury pozasłowiańskich ludów Europy”. Planowane jest uzupełnienie jej przez współautora-socjologa o charakterystykę procesów narodotwórczych w omawianych kulturach.

III. 2. Prof. dr hab. Z. Jasiewicz prowadzi prace w zakresie zagadnienia „Aktywność kulturalna w ramach rodziny. Europejskie badania porównawcze”. Badaniami objęto problem tradycji w kulturze rodziny, uwzględniając europejskie badania porównawcze (w wybranych krajach Europy). Bazę stanowi literatura oraz materiały z badań terenowych przeprowadzonych w latach 70-tych i początku lat 80-tych. Termin zakończenia — 1984 r.

III. 3. Mgr Jacek Bednarski prowadzi prace nad zagadnieniem „Między miejskim a wiejskim stylem życia rodziny. Rodzina na obszarze urbanizowanym w europejskiej perspektywie porównawczej”. Praca opiera się na badaniach empirycznych przeprowadzonych w latach 1979-1980. Jest prowadzona w ramach europejskiego projektu badawczego „Kultura” i stanowi rezultat wymiany materiałów terenowych (ankietowych i wywiadów pogłębionych) przez 6 krajów europejskich (Polskę, Francję, Grecję, Włochy, Węgry i ZSRR).

IV. Etnografia krajów pozaeuropejskich. 1. Czteroposobowy zespół kierowany przez prof. dr. hab. Z. Jasiewicza prowadzi prace nad tradycyjną kulturą i życiem społecznym Afganistanu. Prace oparte są na literaturze oraz materiałach z badań terenowych. Ich zakończenie przewidziane jest na 1985 r.

IV. 2. Mgr Danuta Penkala-Gawęcka przygotowuje pracę doktorską „Medycyna tradycyjna we współczesnym Afganistanie”. W pracy wykorzystano materiały terenowe i literaturę z zakresu etnomedycyny oraz etnografii Afganistanu i Azji Środkowej. Jest ona próbą przedstawienia tradycyjnej wiedzy i praktyki medycznej w szerszym kontekście kultury, omówienia i wyjaśnienia ich współczesnych przeobrażeń. Jest to jednocześnie próba sprawdzenia pewnych założeń teoretycznych „metodologicznej szkoły poznańskiej”.

IV. 3. Dr M. Gawęcki prowadzi prace z zakresu antropologii ekonomicznej. Przedmiotem jego zainteresowań jest handel tradycyjny jako obiekt badań etnologii i antropologii ekonomicznej, bazar, *suk*, targowisko oraz rola i miejsce handlu tradycyjnego w procesach modernizacji krajów muzułmańskich i europejskich. W pracy wykorzystano literaturę etnograficzną, ekonomiczną i geograficzną, materiały archiwalne oraz własne badania terenowe. Badaniami objęto okres od połowy XIX w. do współczesności. Ich terenem są kraje muzułmańskie, głównie Azji Środkowej i Mniejszej. Porównawczo ukazane są wybrane kraje europejskie (islamizowane swego czasu) oraz Polska.

III. 4. Mgr Ryszard Vorbricht prowadzi prace z zakresu kultury tradycyjnych społeczności Afryki zachodniej na temat systemu gospodarki społeczności plemiennej na przykładzie plemienia Daba z północnego Kamerunu. Ich podstawą źródłową są badania terenowe, archiwalne, literatura etnograficzna, ekonomiczna i geograficzna.

Opracował: *Zbigniew Jasiewicz*

Do druku przygotowała: *Iwona Kabzińska-Stawarz*